

Sustainability Enhancement a Guidelines of Sufficiency Economy Centres for Sustainable Development in Nongbua Sa-ard Subdistrict Municipality, Buayai District, Nakhon Ratchasima Province.

Pantarase Tamsorn¹, Thanee Jongyung², Solos Prasitnok³ and Kraisak Rakpinit⁴

Received	Reviewed	Revised	Accepted
23/11/2563	02/12/2563	20/12/2563	25/12/2563

Abstract

This article aimed to 1) study the community context and sufficiency economy learning center, 2) analyze the potential of the Sufficiency Economy Learning Center, and 3) offer a strengthening approach of the Sufficiency Economy Learning Center. In Nong Bua Sa-at Sub District, Bua Yai District, Nakhon Ratchasima Province. The study method used Qualitative Research based on phenomenon, environment or reality context in the community and the potential of the Sufficiency Economy Learning Center. The subjects of this study were selected by the aim of the research (Purposeful Sampling). The research instruments were 1), the collection of documents, 2) in-depth interviews, and 3) Group Interviews. The findings indicated that; 1) Community context, the area had 3 diverse natural forest resources, 3 major water sources, 2 brooks, community networks such as farmers. In addition, there was a learning centers associated with 10 available resources in 10 communities and 1 municipality. 2) Community Potential Analysis Center for Sufficiency Economy Learning Center 4) For the strengthening of the Sufficiency Economy Learning Center by maintaining the resource-rich potential, the study found 4 potentials as follows the potential of the area, the potential of community management, the potential of community activities, and the potential of budget and community organization in Nongbua Sa-ard Subdistrict Municipality. 3) For the strengthening of the Sufficiency Economy Learning Center by

---

¹ Nakhon Ratchasima Rajabhat University, E-mail: thanee.j@nrru.ac.th

² Nakhon Ratchasima Rajabhat University, E-mail: thanee.j@nrru.ac.th

³ Nakhon Ratchasima Rajabhat University, E-mail: AJANsolos17@gmail.com

⁴ Nakhon Ratchasima Rajabhat University, E-mail: Kraisak223@gmail.com

maintaining the resource-rich area potential managed with clear division of roles and responsibilities. The communities cooperated and planned to support and facilitate the community in the learning center by adding appropriate public relations channels to make them more well-known, including services and facilities.

Keyword: Learning Center, Sufficiency Economy, Sustainable Development

แนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลหนองบัวระอาต อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

พันธเรศ ธรรมสอน⁵, ธาณี จงยัง⁶, โสฬส ประสิทธิ์นอก⁷ และไกรศักดิ์ รักพินิจ⁸

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทชุมชนและศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 2) วิเคราะห์ศักยภาพของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และ 3) เสนอแนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ในเขตเทศบาล ตำบลหนองบัวระอาต อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยพิจารณาจากปรากฏการณ์ สภาพแวดล้อมหรือบริบทความเป็นจริง ในชุมชนและสภาพบริบทและศักยภาพศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษา (Key Informants) คือ นายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการกองการศึกษาและผู้ดูแลศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย (Purposeful Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) การเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documents) 2) แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และ 3) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interviews) ผลการศึกษา พบว่า 1) บริบทของชุมชน ด้านพื้นที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติประเภทป่าธรรมชาติมีความหลากหลายทางพืชพันธุ์จำนวน 3 แห่ง มีแหล่งน้ำสำคัญ 2 ลำห้วย มีกลุ่มเครือข่ายในชุมชน เช่น กลุ่มเกษตรกร นอกจากนี้มีศูนย์การเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน 10 แห่งและเทศบาล 1 แห่ง 2) การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง พบศักยภาพ 4 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพของพื้นที่ ศักยภาพด้านการบริหารจัดการของชุมชน ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมของชุมชน และศักยภาพด้านทุน และองค์กรในชุมชนเทศบาลตำบลหนองบัวระอาต และ 3) สำหรับแนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโดยการรักษาศักยภาพด้านพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากร ด้านการบริหารจัดการที่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและการจัดเตรียมแผนที่ช่วยสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับชุมชนในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ โดยเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมเพื่อให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น รวมถึงด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก

คำสำคัญ: ศูนย์การเรียนรู้, เศรษฐกิจพอเพียง, การพัฒนาที่ยั่งยืน

⁵ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, E-mail: thanee.j@nrru.ac.th

⁶ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, E-mail: thanee.j@nrru.ac.th

⁷ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, E-mail: AJANsolos17@gmail.com

⁸ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, E-mail: Kraisak223@gmail.com

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงมีพระราชดำรัสในวาระ และโอกาสต่าง ๆ อยู่เสมอ เกี่ยวกับแนวคิด และหลักการของ “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่เกี่ยวข้องกับบุคคล คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน ความเป็นอยู่อย่างประมาอดตนตามฐานะ พึ่งตนเองทางจิตใจ และรวมถึงความพอเพียงในระดับชุมชนที่เสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้ประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยมีหลักปรัชญาที่เรียกว่า “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ลักษณะ 3 ห่วง ประกอบด้วย ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ความพอประมาอด หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นส่วน 2 เงื่อนไข ประกอบด้วย เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวังและเงื่อนไขคุณธรรม จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรมมีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต (Thongphakdee, N., 2012) องค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกอาชีพและทุกกิจกรรมมีส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยเฉพาะด้านการเกษตร วิสาหกิจชุมชน และท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน มีการพยายามศึกษาถึงแนวทาง หรือการพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Chandaeng, W. and Adiwathanasit, C., 2013)

การศึกษาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการค้นหาสถานที่ที่มีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนในชุมชนและเป็นสถานที่สร้างโอกาสในการเรียนรู้ ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยาการ ตลอดจน ภูมิปัญญาของชุมชน รวมทั้งยังเป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน (Boonthod, B., 2000) ที่สอดคล้องกับปรัชญาของการศึกษาเน้นให้ทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (Education Council Secretariat, 2017) โดยมีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุนี้ภารกิจของเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่และใกล้ชิดกับประชาชน ได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อการบริหารงานขององค์กร และการจัดบริการสาธารณะภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้หลักในด้านต่าง ๆ ซึ่งเทศบาลอาจจะต้องดำเนินการจัดให้มีเพื่อเป็นแหล่งในการให้ความรู้และการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีแนวทางในการประกอบอาชีพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

จากการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่ามีการศึกษาชุมชนที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ได้ประสบความสำเร็จหรือไม่ งานวิจัยส่วนใหญ่เริ่มต้นจากการศึกษาบริบทของชุมชน และศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จ ที่ขับเคลื่อนการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เช่นงานของ (Chinwinitkul, W., 2006) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจชุมชน โดยเริ่มสร้างความเข้าใจจากบริบทของพื้นที่ นอกจากนี้ (Kaewsuan, W., 2016) ได้ค้นพบปัจจัยแห่งความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ทูตทางสังคมทุกระดับ ความรู้ ความรับ ความดี การรวมกลุ่มและชุมชนเข้มแข็ง ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เหมาะสม ส่วน (Giuseppe Catenazzo, Alexandra Epalle, Emanuel Fragniere and Jean Tuberosa, 2010) พบว่า ประเด็นหลักในการวัดความยั่งยืนประกอบด้วย ความมีประสิทธิภาพ ความเป็นธรรมทางสังคม สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม คุณภาพชีวิตของผู้คนในชุมชน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

สภาพของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด เป็นชุมชนที่มีการดำเนินชีวิตลักษณะเช่นเดียวกับชุมชนชนบทในวัฒนธรรมนครราชสีมาและภาคอีสาน กล่าวคือ มีการใช้ภาษา ความเชื่อ การดำเนินชีวิตแบบอีสานและจุดร่วมกับความเป็นโคราช ประชาชนส่วนใหญ่ทำการเกษตรประกอบด้วยการทำนา การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ สำหรับการทำนาแนวโน้มมีงานแบบแปลงใหญ่เกษตรอินทรีย์ ปลูกผักปลอดสารพิษ ทำน้ำพริก และชุมชนยังมีภูมิปัญญาในด้านการผลิตหัตถกรรมต่าง ๆ จากการถ่ายทอดต่าง ๆ กันมาจากรุ่นก่อน ๆ จนเป็นอาชีพเสริมของชุมชน แต่กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนนั้นดำเนินไปตามสภาพความเชื่อและปฏิบัติมาจนถึงลูกหลาน และจากการจัดทำเวที และความต้องการชุมชนมีความต้องการแหล่งเรียนรู้ตามหลักวิชาการเพื่อเป็นแบบอย่างในการนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับของชุมชน โดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมปรับปรุง ร่วมรับผลประโยชน์ ทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้คนในชุมชน ประชาชนโดยทั่วไปเพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษา และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนให้เข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์และสรุปกระบวนการศึกษาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ บริบทของชุมชนและเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด และวิเคราะห์ศักยภาพของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 4 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพของพื้นที่ ศักยภาพด้านการบริหารจัดการของชุมชน ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมของชุมชน และศักยภาพด้านทุนและองค์กรในชุมชนเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา โดยจะนำเสนอตามผลการศึกษาตามลำดับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ในเขตเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ในเขตเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเสนอแนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในเขตเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา มีขอบเขต ดังนี้

1. ขอบเขตด้านหน่วยงาน คือ เทศบาลตำบลตำบลหนองบัวสะอาด ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 10 ศูนย์
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ บริบทของชุมชนและศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ศักยภาพของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
3. ขอบเขตด้านประชากร คือ นายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการกองการศึกษา และผู้ดูแลศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา คือ ระยะเวลา 2 ปี 6 เดือน (พฤษภาคม 2561- พฤศจิกายน 2563)

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการแสวงหาความรู้โดยพิจารณาจากปรากฏการณ์ทางการบริหาร สภาพแวดล้อมหรือบริบทความเป็นจริง มุ่งเน้นทรรศนะของบุคคลที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์และแสวงหาความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น การค้นหาความจริงให้ลึกในรายละเอียด (Chantavanich, S., 2000; Nimpanich, J., 2007) นอกจากนี้ยังศึกษาทบทวนวรรณกรรมเพื่อเป็นพื้นฐานก่อนลงภาคสนามและยืนยันข้อมูลจากภาคสนาม จึงเป็นวิธีการสำคัญที่ใช้ในการศึกษาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หรือผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย) และวิธีการ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หรือผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย

1.1. ประชากร

ผู้รับผิดชอบการดำเนินการศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เทศบาลตำบลหนองบัว
สะอาด (คำสั่งเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด ที่ 724/2559 ลงวันที่ 14 ธันวาคม 2559)

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน จำนวน 10 แห่ง ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 ศูนย์เรียนรู้
หมู่บ้านหนองบัวสะอาด หมู่ที่ 2 ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านหนองกระทุ่ม หมู่ที่ 3 ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านสระครก หมู่ที่
4 ศูนย์เรียนรู้คลองพลกษ หมู่ที่ 5 ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านกระพี้ หมู่ที่ 6 ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านหนองยาวหมู่ที่ 7
ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านหนองพลวง หมู่ที่ 8 ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านคูขาด หมู่ที่ 9 ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านโสกรัง หมู่ที่ 10
ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านสระเพนียด

1.2. วิธีการสุ่มตัวอย่าง (วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หรือผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย)

ใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย (purposeful sampling) โดย
ต้องการให้ได้เหมาะสมกับแนวคิดการวิจัย มีผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ตัดสินใจเลือกจากผู้บริหาร
ที่กำหนดนโยบายฝ่ายการเมือง (นายกเทศมนตรี) ฝ่ายราชการประจำ (ปลัดเทศบาล) และข้าราชการ
ท้องถิ่นที่รับผิดชอบโครงการ (ผู้อำนวยการกองการศึกษา, กองสวัสดิการสังคม) ผู้นำกลุ่มหรือตัวแทนศูนย์
การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน จำนวน 10 แห่ง (10 คน) มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 4 ประเด็น
ได้แก่ ความใกล้ชิดกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (events) ความเกี่ยวข้องการจัดวางตำแหน่งของงาน (setting)
บทบาทในการแสดงออกในการขับเคลื่อนศูนย์ (actors) และการค้นพบขณะวิจัยหรือมีบุคคลใดที่ทำให้
ค้นพบสิ่งใหม่ (artifact) มีการกำหนดขนาดของผู้ให้ข้อมูลหลักที่แตกต่างกัน เช่น (John W. Cresswell,
2013; Photisita, C., 2013)

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ และการเก็บข้อมูล
เบื้องต้นจากผู้บริหารเทศบาล ข้าราชการ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ปรากฏหรือผู้นำชุมชน (John W.
Cresswell, 2014; H. Russel Bernard and Gery W, 2010; Phithaktheptsombat, P., 1 9 9 7 ;
Photisita, C., 2013; Prasitratthasin, S. and Sukkasem, K., 2008) แบ่งออกเป็น

1. การเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documents) ข้อมูลนั้นจะถูกจัดรูปแบบไว้แล้วทั้งส่วนที่เป็น
ทางการ (public or formal document) เช่น ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศของเทศบาล หนังสือสั่งการ
ของอำเภอ รายงานการประชุม รายงานผลการดำเนินโครงการของเทศบาลด้านเศรษฐกิจพอเพียง และ

ข้อมูลที่ไม่เป็นทางการ (private or informal document) เช่น การเขียนรูปแบบกิจกรรม ข้อเสนอผ่านแผนผังความคิดใส่กระดาษปรู๊ฟติดไว้ในเขตเทศบาลและศูนย์เรียนรู้ในชุมชนทั้ง 10 แห่ง

2. แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) นักวิจัยจะจัดการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้ากับผู้ให้ข้อมูลหลักมีการสัมภาษณ์ทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างผู้วิจัยเข้าสัมภาษณ์ทั้งในฐานะคนนอก (nonparticipant “outsider”) และคนใน (participant “insider”)

3. การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interviews) เป็นการป้อนประเด็นคำถามสำคัญโดยนักวิจัยให้แก่ที่ประชุมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เชิญมา เพื่อให้ที่ประชุมได้ร่วมกันให้ข้อมูล ข้อคิดเห็นและร่วมกันอภิปรายในประเด็นสำคัญที่นักวิจัยได้ป้อนเข้าสู่ที่ประชุม

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) การเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการจัดสัมภาษณ์กลุ่ม จากนั้นพิจารณาข้อมูลให้มีความสมบูรณ์นำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีการวางแผนจะทำการเก็บรวบรวมข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ รายงานการประชุมของเทศบาล หรือ หนังสือ บทความ รายงานข้อมูล รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ John W. Creswell (2013) ได้แก่

1. การจัดการเกี่ยวกับข้อมูล (Data Organization) เป็นการสร้างและจัดรูปแบบของข้อมูลให้เป็นระบบ

2. การอ่านทวนข้อมูลที่ได้จัดเก็บ (Reading, Memoring) เป็นการอ่านเนื้อหาที่มีการบันทึกรวบรวมรวมถึงการอ่านค่าจากการใส่รหัสของข้อมูล

3. อธิบายข้อมูลตามรหัสที่มีการจัดระบบไว้ (Describing the data into code) เป็นการอธิบายเกี่ยวกับกรณีศึกษาและสภาพบริบทของการศึกษา

4. การจำแนกข้อมูลตามรหัสและหัวข้อเพื่อให้เกิดความชัดเจน (Classifying the data into code and theme) เป็นการจัดกลุ่มข้อมูล เรียงลำดับข้อมูล สร้างข้อมูลให้มีแบบแผนที่ชัดเจนตามกลุ่ม

5. การตีความข้อมูล (Interpreting the data) นำข้อมูลจากการจัดระบบเข้าสู่การตีความสร้าง และพิจารณาข้อมูลความเป็นสามัญกาลให้เกิดผลที่ได้จากการเรียนรู้

6. การฉายภาพของข้อมูลให้มีความชัดเจนเหมาะสม (Visualizing the data) การนำเสนอข้อมูลอย่างเจาะลึกเพื่อให้เห็นภาพ ผ่านการอธิบาย ตาราง และรูปภาพ

จากนั้นจะสังเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลทั้งจากเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่ออธิบายบริบทของชุมชนและเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด และวิเคราะห์ศักยภาพของศูนย์

การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 4 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพของพื้นที่ ศักยภาพด้านการบริหารจัดการของชุมชน ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมของชุมชน และศักยภาพด้านทุน และองค์กรในชุมชนเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ นำเสนอเนื้อหาออกเป็น 4 ตอน ตามประเด็นการทบทวนวรรณกรรม การลงพื้นที่ การเก็บ และวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ตอนที่ 1 บริบทชุมชนของเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด ตอนที่ 2 ศักยภาพชุมชนของเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด และตอนที่ 3 นำเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 1 บริบทชุมชนของเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

ตำบลหนองบัวสะอาด มีพื้นที่ทั้งหมด 46.40 ตารางกิโลเมตร หรือมีพื้นที่ประมาณ 30,183 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.86 ของพื้นที่อำเภอบัวใหญ่ทั้งหมดที่ทำการเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด มีที่ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอบัวใหญ่ไปทางทิศทางตะวันตกระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดนครราชสีมา ประมาณ 122 กิโลเมตร มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบตามลักษณะที่ราบสูง มีลำห้วยยางไหลผ่านทางตอนเหนือของตำบล ลำห้วยแคนไหลผ่านมีหนองน้ำทั้งหนองน้ำธรรมชาติและหนองน้ำขุดใหม่กระจายอยู่ทั่วไป ประชากรเริ่มจากการรวมกลุ่มกับญาติพี่น้องมิตรสหายก่อน และขยายการรวมกลุ่มออกจนมาเป็นชุมชนขนาดใหญ่หรือปานกลาง ประชาชนมีการตั้งบ้านเรือนอยู่ตามบริเวณที่การคมนาคมสะดวกและอยู่ใกล้บริเวณแหล่งน้ำที่มีความสมบูรณ์เพียงพอในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนมากประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก เช่น ทำนา ทำไร่ (อ้อย มันสำปะหลัง) การปลูกพืชสวนครัว เลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่ป่าชุมชนจำนวน 3 แห่ง คือป่าโคกโสกกบ ป่าโคกหนองขี้เหิน และป่าโคกหนองโดนป่าช้าบ้านสระครก รวมเนื้อที่ดิน 2,036 ไร่ซึ่งชาวบ้านได้เข้าไปเก็บสมุนไพรและเป็นแหล่งอาหารจำพวกพืชผักธรรมชาติ นิเวศน์มณีจันทร์ (2561: สัมภาษณ์) และ ทองคุณ แสนสี (2561: สัมภาษณ์) อธิบายว่า ในเขตพื้นที่การดูแลของเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาดมีศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาดเป็นศูนย์เรียนรู้สำหรับประสานงาน 1 แห่ง มอบหมายให้นายนิวัฒน์ มณีจันทร์ เป็นผู้ประสานงาน ส่วนอีก 10 ศูนย์ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านหนองบัวสะอาด หมู่ที่ 2 ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านหนองกระทุ่ม หมู่ที่ 3 ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านสระครก หมู่ที่ 4 ศูนย์เรียนรู้คลองพฤกษ์ หมู่ที่ 5 ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านกระพี้ หมู่ที่ 6 ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านหนองยาวหมู่ที่ 7 ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านหนองพลวง หมู่ที่ 8 ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านคูขาด หมู่ที่ 9 ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านโสกรัง หมู่ที่ 10 ศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านสระเพนียด

ตอนที่ 2 ศักยภาพชุมชนของเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด

วิเคราะห์ศักยภาพของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 4 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพของพื้นที่ ศักยภาพด้านการบริหารจัดการของชุมชน ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมของชุมชน และศักยภาพด้านทุนและองค์กรในชุมชนเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด ดังนี้

2.1. ศักยภาพของพื้นที่ จากการลงพื้นที่และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในตำบล ผู้วิจัยพบว่า ในชุมชนมีป่าชุมชนซึ่งเป็นพื้นที่ป่าสาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนในตำบลหนองบัวสะอาดและตำบลใกล้เคียงได้ใช้ประโยชน์ในด้านการเป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชน ในปี พ.ศ. 2535 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์ป่าชุมชนและแหล่งน้ำสาธารณะตำบลหนองบัวสะอาด จึงทำให้มีแนวคิดการอนุรักษ์ป่าเกิดขึ้นโดยมีผู้นำคือ พระครูกิตติศีลโสภณ มีการวางแผนในการจัดการอย่างเป็นระบบและมีกลุ่มอาสาสมัครป้องกันไฟป่า ต่อมา มีการเข้าร่วมในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และมีการผ่อนปรนให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสม ส่วนการใช้พื้นที่ในการทำนาแปลงใหญ่ในระบบเกษตรอินทรีย์เป็นระบบการผลิตข้าวที่ไม่ใช้สารเคมีทุกชนิดในทุกขั้นตอนของการผลิต และส่งเสริมระบบการปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน แหล่งน้ำที่สำคัญ คือ ลำห้วยแค้นกับลำห้วยห้วย

2.2. ศักยภาพด้านการบริหารจัดการของชุมชน มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าชุมชนตามกฎหมาย ลักษณะการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 และ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2555 ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม 2555 จัดตั้งเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด การดำเนินงานของเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาดใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองตนเองและร่วมพัฒนากับผู้นำท้องถิ่น สร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานแก่ประชาชนในตำบลระดับหนึ่งโดยการเอาข้อมูล จปฐ. และข้อมูล กชช. 2 ค เป็นพื้นฐานในการวางแผนแก้ปัญหาของตำบลหนองบัวสะอาดตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลสถิติ สนับสนุนส่งเสริมการรวมกลุ่มกิจกรรมต่าง พบว่า การบริหารจัดการหน่วยงานที่มีบทบาทหลัก คือ องค์กรภาครัฐที่เข้ามากำกับดูแลโดยตรง คือ เทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด ในการติดต่อประสานงานในด้านต่าง ๆ บริหารจัดการด้านเงินสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดินและการจัดเก็บรายได้ในท้องถิ่นเพื่อแจ้งแผนงานหรือนโยบายให้ชุมชนในพื้นที่ได้ทราบ เพื่อจัดสรรหน้าที่ความรับผิดชอบในส่วนที่มีคณะเข้ามาเยี่ยมชมและร่วมทำกิจกรรมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดเตรียมไว้ให้ตามความเหมาะสมของพื้นที่ ความร่วมมือของคนในชุมชนในการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนการหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้ชุมชนสามารถพัฒนาพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การพัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมของชุมชน จากการศึกษา พบว่า มีความพร้อมค่อนข้างสูง เนื่องจากได้มีการจัดกิจกรรมในแต่ละหมู่บ้านเป็นอย่างดี ทำให้สามารถประกอบกิจกรรมการได้หลากหลาย เช่น กลุ่มเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านหนองบัวสะอาด กิจกรรมเรียนรู้การทำนาแปลงใหญ่เกษตรอินทรีย์

กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนโสภณภัก กองทุนประกันสุขภาพ แหล่งเรียนรู้สภาเด็ก กิจกรรมแหล่งเรียนรู้ปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มปลูกข้าวไรท์เบอร์รี่ กลุ่มทอผ้าไหม กิจกรรมเรียนรู้การทำน้ำพริก กลุ่มการเรียนรู้การจัดกิจกรรม ฌาปนกิจ โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมการเรียนรู้การเรียนการพัฒนาการเลี้ยงโคขุน/กระบือ กิจกรรมการเรียนรู้ร่างคอกก้ำ จากการศึกษาสัมภาษณ์ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้นำชุมชน พบว่า กิจกรรมที่จัดจะได้รับการสนับสนุนงบประมาณและองค์ความรู้จากหน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการศึกษาโดยประสานงานกับเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด และการทำกิจกรรมจะได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด ในการเตรียมการต่าง ๆ เช่น การจัดเตรียมอุปกรณ์ในการประกอบกิจกรรม การเตรียมรถขนส่งชาวบ้าน การเตรียมเจ้าหน้าที่เพื่อช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกระหว่างการทำกิจกรรม โดยกิจกรรมแต่ละกิจกรรมจะแตกต่างกันไปในแต่ละแหล่งเรียนรู้ จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า การเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ชาวบ้านในชุมชนจะได้รับข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมโดยการติดต่อประสานงานจากทางเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาดในการแจ้งวัน เวลา และจำนวนของผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยชาวบ้านมีหน้าที่รับผิดชอบในการเตรียมวัสดุ และเตรียมบุคลากรที่เหมาะสมกับกิจกรรมที่ทำ โดยมีผู้ให้คำบรรยายในการทำกิจกรรม และให้ความรู้ รวมถึงวิธีการทำกิจกรรมนั้น ๆ พร้อมชักชวนชาวบ้านที่มีจิตอาสาและว่างจากการทำงานประจำให้มาลงแรงช่วยเหลือกัน โดยไม่มีค่าตอบแทนใด ๆ และชาวบ้านในชุมชนได้กล่าวว่า “มีความสุขในการทำกิจกรรมแม้จะไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ ก็ตาม”

2.4 ศักยภาพด้านทุน และองค์กรในชุมชน พบว่า ในชุมชนมีความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน และเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด วัดในชุมชน รวมถึงหน่วยงานเอกชน สถาบันการศึกษา โดยได้จัดให้มีการประชุมให้ความรู้และร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาพื้นที่ในตำบล และการสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในพื้นที่ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาของจังหวัด ทำให้การบริหารจัดการสามารถดำเนินไปตามแผนและนโยบายของทางภาครัฐ (หนังสือเวียนจากอำเภอบัวใหญ่ ที่ นม 0919/ว 582 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2560; คำสั่งอำเภอบัวใหญ่ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการปฏิบัติการขจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอบัวใหญ่ (ศจพ.อบ.ญ.) ที่ 283/2560 ลงวันที่ 22 มิถุนายน 2560; เทศบัญญัติ เรื่อง งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2559, 2560, 2561) นอกจากนี้เทศบาลได้ประสานงานกับคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาในการแลกเปลี่ยนความรู้และขอรับการสนับสนุนวิทยากรและแลกเปลี่ยนวิทยากร (หนังสือคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ ศร 0544.2/376 ลงวันที่ 20 มีนาคม 2560) การสนับสนุนให้ผู้นำกลุ่มศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้ศึกษาดูงานกลุ่มอาชีพนอกพื้นที่ (หนังสือเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด ที่ นม 52805/43 ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2560)

นอกจากวิเคราะห์ศักยภาพแล้วผู้วิจัยพบปัญหาและอุปสรรคในการสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด ประกอบด้วย

1. ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า การประชาสัมพันธ์การสร้างศูนย์การเรียนรู้ยังมีไม่มากและไม่ทั่วถึงทั้งชุมชนทำให้สมาชิกในชุมชนยังไม่เข้าใจและไม่รู้จักศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของตำบล

2. ปัญหาด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ยังไม่มีความพร้อมด้านข้อมูล ด้านกิจกรรม ด้านสื่อต่าง ๆ ภายในศูนย์และยังไม่มียงบประมาณสนับสนุนจากทางภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ

3. ปัญหาความพร้อมด้านการคมนาคมขนส่งการเดินทางจากตัวเมืองนครราชสีมามายังพื้นที่เทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด ซึ่งระยะทางไกลและภายในชุมชนเอง เส้นทางคมนาคมยังไม่สะดวกเท่าที่ควร ไม่มีรถประจำทาง

ตอนที่ 3 นำเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1. จัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของประชาชนในชุมชน

3.2. รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ของปราชญ์ ชาวบ้าน องค์ความรู้ที่มีอยู่กระจัดกระจายในชุมชน และจัดการให้เป็นหมวดหมู่ มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมที่ประชาชนสามารถเข้าไปสืบค้นศึกษา และเรียนรู้ได้ทุกเวลา

3.3. ควรจัดเป็นศูนย์กลางในการจัดการความรู้ ที่เพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มที่สนใจ

3.4. ควรจัดเป็นศูนย์ประสานและบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วน ภาคประชาชน ได้แก่ ผู้นำกลุ่ม/องค์กร เครือข่าย ภาคเอกชน และภาคีการพัฒนาภาครัฐ มีสถานที่ที่มีโครงสร้างเป็นอาคาร หรือสถานที่ใด ๆ ที่มีองค์ความรู้ สามารถให้การเรียนรู้แก่ประชาชนที่ต้องการความรู้ สามารถเข้าถึงได้

3.5. ควรจัดเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัย มีประเด็นที่จะอภิปรายผลดังนี้

การวิจัยเรื่อง ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา พิจารณาศักยภาพในการสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นอันมีแนวคิดพื้นฐานของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินการ โดยพิจารณาความพร้อมในด้านต่าง ๆ ที่เป็นจุดแข็งจุดอ่อนปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้พื้นที่ มีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านพื้นที่

จะเห็นได้ว่าพื้นที่ตำบลหนองบัวสะอาด อำเภอบัวใหญ่จังหวัดนครราชสีมา มีทรัพยากรทางธรรมชาติประเภท ป่าธรรมชาติมีความหลากหลายทางพืชพันธุ์เหมาะแก่การเป็นพื้นที่ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การศึกษารัฐธรรมนูญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Thongdaeng, S., 2004) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องศักยภาพชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยล้งกา ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา พบว่าชุมชนมีความพร้อมในด้านพื้นที่มีทรัพยากร ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเป็นพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่ยั่งยืน

2. ด้านการบริหารจัดการ

จะเห็นได้ว่าพื้นที่เทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด มีความพร้อมในการ บริหารจัดการภารกิจหน้าที่ ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนของชาวบ้านและผู้นำในชุมชนและเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด โดยชาวบ้านในชุมชนดูแลเรื่ององค์ความรู้ และภูมิปัญญาของชุมชน ภาครัฐโดยเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด ดูแลเรื่องนโยบายและแผนด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนสถาบันการศึกษาเข้าช่วยเหลือด้านองค์ความรู้และการจัดกิจกรรม ในทศวรรษของผู้วิจัยมีความเห็นว่าการบริหารจัดการพื้นที่ที่มีความชัดเจนและมีความพร้อมมาก เนื่องจากมีความร่วมมือกันทั้ง 3 ฝ่ายทำให้มีการประสานงานกันได้อย่างต่อเนื่อง (Chandaeng , W. and Adiwathanasit, C., 2013) การศึกษาศักยภาพชุมชนตำบลหนองบัวสะอาดเพื่อสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ด้านการบริหารจัดการระหว่างภาครัฐ สถาบันการศึกษา และประชาชน ในการบริหารจัดการพื้นที่ให้มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ มีความพร้อมในการบริหารจัดการให้สามารถดำเนินไปได้โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Chinwinitkul, W., 2006) ศึกษาเรื่อง กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาชุมชนไม้เรียง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ชุมชนไม้เรียงใช้กระบวนการขับเคลื่อนที่นำไปสู่การสร้างชุมชนแบบองค์รวมที่มีความหลากหลาย และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีระบบการพึ่งพาอาศัย ซึ่งกันและกันของคนทั้งในและนอกชุมชนในลักษณะเครือข่ายเป็นกระบวนการพึ่งพาตนเอง ชาวบ้าน และชุมชนร่วมกันพัฒนาทั้งด้านระบบคุณค่า กระบวนการเรียนรู้และระบบการจัดการเพื่อการพัฒนาสังคมของชุมชน ซึ่งทุกระบบต้องสอดคล้องกันที่สำคัญคือมีการทำให้ยั่งยืนด้วยกระบวนการติดตามประเมินผลเป็นระยะ ๆ แล้วนำผลที่ได้มาหาข้อสรุปเพื่อนำไปดำเนินการต่อไปหรือตัดสินใจปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ นอกจากนี้มีการค้นพบที่แตกต่างจาก (Phuthet, U., 2016) ที่เสนอว่า การรวมกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาต่าง ๆ มากมายที่ต้องอาศัยการแก้ปัญหาจากภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ แต่กลุ่มการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในเขตเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาดไม่พบว่าการแก้ปัญหาจากภาครัฐเป็นหลักแต่ต้องการการสนับสนุนทางวิชาการและการอำนวยความสะดวก สำหรับบทบาทของเทศบาล

ตำบลหนองบัวสะอาดได้ดำเนินการตามแนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจัดสร้างศูนย์การเรียนรู้
ดังนี้

1. ความพอประมาณ ได้แก่พึ่งพาตนเองโดยการคิดค้นเครื่องมือผลิตสิ่งของบางอย่างขึ้นใช้เอง เช่น
สบู่ น้ำยาทำความสะอาด ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น จากนั้นยกระดับพึ่งพาอาศัยโดยร่วมกับชุมชนและครอบครัว
ผลิตผลิตภัณฑ์ในชุมชน อาทิ การทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย การปลูกผักปลอดสารพิษ การทำนาแปลงใหญ่ การ
อนุรักษ์พันธุ์โค เป็นต้น สร้างเครือข่ายกับกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนโดยประสานงานระหว่างกลุ่มทั้ง 10 กลุ่ม และ
ประสานงานกับเทศบาล และยกระดับการเจริญเติบโตอย่างพอเพียง โดยคำนึงถึงศักยภาพของตัวเอง และ
สภาพแวดล้อมรอบตัวเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้

2. ความมีเหตุมีผล ได้แก่ สร้างระบบการดำเนินงานภายในองค์กร โดยคำนึงถึงความสอดคล้อง
เหมาะสมกับภูมิสังคม จัดสร้างโครงสร้างองค์กรให้เรียบง่ายไม่ซับซ้อน โดยใช้คนที่เป็นคนในพื้นที่ (หนังสือ
รายงานผลการดำเนินงาน ที่ นม 52805/37 ลงวันที่ 20 มีนาคม 2561) มีการประหยัดทรัพยากรทุกประเภท
เพื่อประหยัดต้นทุน และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของศูนย์ เช่น การใช้วิทยากรหลักในชุมชน และประสานงาน
กับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (หนังสือเชิญประชุม ที่ นม 52805/ว50 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2560)

3. มีภูมิคุ้มกันที่ดี ได้แก่ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ การทำนาแปลงใหญ่ ราวคองก้า
การทำปุ๋ยอินทรีย์ การทอผ้า มีการให้บริการที่หลากหลายเพื่อรองรับผู้เข้ามาเรียนรู้ในศูนย์แต่ละกลุ่ม เช่น
การปลูกข้าวไรท์เบอร์รี การปลูกผักอินทรีย์ การเลี้ยงโคเนื้อ เป็นต้น

4. สำหรับเงื่อนไขความรู้ และคุณธรรมนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกกลุ่มเรียนรู้มีชาวบ้าน
เป็นผู้ให้ความรู้ และประสานความรู้กับโรงเรียน และวัด ประกอบกับได้รับการสนับสนุนจากเจ้าอาวาสที่เป็น
นักพัฒนาจึงเกิดการจัดการความรู้ในชุมชน และมีเทศบาลเป็นหน่วยสนับสนุนการส่งเสริมความรู้ เช่น
ประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาในด้านวิชาการ และวิทยากร งานวิจัย เป็นต้น
นอกจากนี้ (Phuthet, U., 2016) อธิบายว่า การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนจะเป็นชุมชน
ฐานเศรษฐกิจพอเพียง

3. ด้านกิจกรรม

พื้นที่เทศบาลตำบลหนองบัวสะอาดมีความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการอำนวยความสะดวก
สะดวก และประสานงานจากเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด นอกจากนี้ในพื้นที่ยังมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่
สามารถเอื้ออำนวยต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในแต่ละหมู่บ้านได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ
(Inkochasan, A., 2011) ที่ได้ทำการศึกษาการประเมินศักยภาพของตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง เพื่อเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า มีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ที่หลากหลายใช้เป็นห้องเรียนธรรมชาติ คือมี
แหล่งศึกษาและชมพันธุ์ไม้ต่าง ๆ สามารถเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจและสามารถรวมกิจกรรมได้ตลอดทั้งปี ใน
ทรรศนะผู้วิจัยเห็นว่า พื้นที่เทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด มีความพร้อมด้านกิจกรรมสูง เนื่องจากมีพื้นที่ที่

.....
เอื้ออำนวยต่อการทำกิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ เหมาะแก่การพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง ควรส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับกลุ่มให้เกิดความยั่งยืน ตามลำดับขั้น (Soodkeeree, J., 2015) ประกอบด้วย การจัดตั้งกลุ่ม การเคลื่อนไหวของกลุ่ม และการสร้างความเจริญเติบโตของกลุ่ม มีเทคนิคในการสร้างความเข้มแข็งคือ ก่อเกิดองค์กรชุมชน สร้างพลังองค์กรชุมชน ในมิติด้าน เศรษฐกิจชุมชน ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาให้ยั่งยืนด้วย การถือประโยชน์ร่วมกัน การควบคุมตนเอง และเอื้อเพื่อเอื้อแก่กัน และมีความเคารพนับถือเมตตากรุณาต่อกัน

4. ด้านการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวก

การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะเรื่องการคมนาคมขนส่งภายในพื้นที่ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเยี่ยมชม โดยอยู่ในขั้นตอนของการพัฒนาพื้นที่ของเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด ผู้วิจัยพบว่า เทศบาลตำบล หนองบัวสะอาดรับผิดชอบพื้นที่ขนาดกว้างขวางมีทั้งเขตป่าชุมชนและแหล่งน้ำสาธารณะ บ้านเรือนยังไม่ได้ตั้งติดต่อกันแบบชุมชนเมืองทำให้การบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีไม่มากพอที่จะให้บริการผู้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องริบดำเนินการพร้อมทั้งหน่วยงานภาครัฐต้องมีการจัดการเรื่องงบประมาณที่จะเข้ามาพัฒนาสิ่งก่อสร้างเพื่อรองรับชุมชนและบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาเรียนรู้และเยี่ยมชม ซึ่งงานของ (Tuongnark, N. and Mekmuangthong, C., 2007) พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินการตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือ การได้รับกำลังใจจากหน่วยงานภาครัฐ เพราะมีหน่วยงานรัฐเข้าไปสนับสนุนจะช่วยให้มีกำลังใจ ทัศนคติในเรื่องของการสนับสนุนในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานที่ต้องอำนวยความสะดวกให้กับคนในชุมชน แต่ (Adiwatthanasi, C., et al., 1997) พบว่า การให้ข้อเสนอแนะต่อชุมชนในการพึ่งตนเอง พึ่งทรัพยากรและทุนต่าง ๆ ควรพึ่งจากชุมชนเป็นหลัก ไม่ควรแนะนำที่จะต้องพึ่งจากแหล่งภายนอก เช่น งบประมาณของรัฐ หรือการช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกชุมชน

5. ด้านทุน และองค์กร

ด้านกรมีส่วนร่วมจากชุมชนท้องถิ่น พบว่า การให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ มีความพร้อมสูงในการเข้ามามีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันของชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน สามารถแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบได้อย่างชัดเจน เช่น การประชุมแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ในการดำเนินงาน การอบรมให้ความรู้สำหรับชาวบ้านและเยาวชนในพื้นที่ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืนมีความตระหนัก ในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนโดย (Burikul, T., 2008) เสนอว่า การมีส่วนร่วมตั้งแต่การรับรู้ โดยการตกลงให้ความรู้ความเข้าใจ การร่วมดำเนินการและร่วมรับประโยชน์จะช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ด้านทุนและองค์กรจะต้องพิจารณาในเรื่องความเสี่ยงสำหรับการ

ดำเนินการ ซึ่ง (Phannipa , A. and Ngamsanit, S., 2016) ศึกษาด้านบริหารความเสี่ยงตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ความเสี่ยงที่องค์กรต้องเผชิญ คือ เสี่ยงด้านกลยุทธ์ เสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน เสี่ยงด้านกฎระเบียบ เสี่ยงด้านสภาพคล่อง เสี่ยงด้านตลาด ซึ่งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เทศบาลตำบลหนองบัวสะอาดต้องเผชิญกับความเสี่ยงดังกล่าว แต่อาจมีแนวทางการบริหารเบื้องต้น เช่น การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม วิเคราะห์ศักยภาพ ประเมินความเสี่ยง มอบหมายผู้รับผิดชอบ กำกับติดตามและรายงานผล ทำให้เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชนต่อไปได้ นอกจากนี้ (Phanthumnawin, D., 2006) ให้ข้อสังเกตว่า การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและธุรกิจจะช่วยให้เกิดสันติสุขในระดับองค์กร ชุมชน และขยายไปยังระดับประเทศ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ควรรักษาศักยภาพของเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาดด้านพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากร ด้านการบริหารจัดการที่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ด้านกิจกรรมที่หลากหลายในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกภาคส่วน การส่งเสริมจากผู้บริหารท้องถิ่นในการเตรียมพร้อมของนโยบายและแผนที่ช่วยสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้กับชุมชน ในการเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมเพื่อให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น รวมถึงด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย ร้านอาหารเครื่องดื่ม ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และการคมนาคมขนส่งภายในพื้นที่ ควรมีไว้รองรับผู้ที่จะเข้ามาเรียนรู้และเยี่ยมชมศูนย์ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อให้ได้ทราบถึงศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมอื่น และควรมีการวิจัยเรื่องการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ของเทศบาลตำบลหนองบัวสะอาด อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

Reference

- Adiwatthanasit, C., et al. (1997). Community Research by and for Communities in the Integration of ASEAN Economic and Social Community Network. *Academic journal Phranakhon Rajabhat university, Vol. 6 No. 2 (2015)*.
- Boonthod, B. (2000). *Participation of Community Learning Center Committees in Community Learning Center Operations: A Case Study of Mukdahan Province*. Bangkok: National Institute of Development Administration.
- Burikul, T. (2008). *Participation: concepts, theories and processes*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- Chandaeng, W. and Adiwathanasit, C. (2013). Development of a strong community management model according to the sufficiency economy philosophy in the upper central provinces. *Nursing Science Journal of Thailand. Vol. 20, No. 38, June, p25*.
- Chantavanich, S. (2000). *Qualitative Research Methods*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Chantavanich, S. (2013). *Data analysis in qualitative research*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Chinwinitkul, W. (2006). *Community learning process Based on Sufficiency Economy Concept: A Case Study of Mai Riang Community, Chawang District, Nakhon Si Thammarat Province*. Bangkok: National Institute of Development Administration.
- Education Council Secretariat. (2017). *National Education Plan 2017-2036*. Bangkok: Prik Wan Graphic Co., Ltd.
- Giuseppe Catenazzo, Alexandra Epalle, Emanuel Fragniere and Jean Tuberosa (2010). Testing the impact of sustainable development policies in Canton Geneva. *Management of Environmental Quality: An International Journal. Vol 21 No.6 2010 pp 845-861 Emerald Group*.
- H.Russel Bernard and Gery W. (2010). *Analyzing Qualitative Data systematic approach*. (14thed). California USA: SAGE Publication.
- Inkochasan, A. (2011). *Assessing the Potential of Wat Klang Khu Wiang Floating Market as an Eco-Tourist*. Bangkok: Silpakorn University.
- John W. Cresswell. (2013). *Qualitative Inquiry Research Design choosing among five approaches*. (3rded). London United Kingdom. SAGE Publication.

- John W. Cresswell. (2014). *Research Design Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*. (4nded). London United Kingdom. SAGE Publication.
- Kaewsuwan, W. (2016). Community development according to the Sufficiency Economy Philosophy in the lower central provinces. *Journal of Politics and Governance Volume. 6, Issue. 2, P. 55-69*.
- Nimpanich, J. (2007). *Qualitative research in political science and public administration*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Phannipa, A and Ngamsanit, S. (2016). *Insurance business risk management under the supervision of the Office of Insurance Commission according to the sufficiency economy philosophy*. *Academic Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University Volume 24, Issue 45, May-August 2016, p.265-289*.
- Phanthumnawin, D. (2006). Sufficiency Economy Philosophy and Research for Excellence. *NIDA Development Journal 46(1), p.1-19*.
- Phithakthesombat, P. (1997). *Operating above textbooks social research*. (4nded). Bangkok: Sematham University.
- Photisita, C. (2013). *The science and art of qualitative research*. (6nded). Bangkok: Amarin Printing and Publishing.
- Phuthet, U. (2016). Developing the potential of the community in the field of lotus products for the development of the community's economic system based on the sufficiency economy. *Life Sciences and Environment Journal, Vol. 16, Issue 2, Pages. 201-210*.
- Prasitratthasin, S. and Sukkasem, K. (2008). *Quality research methodology Current Problem Research and Future Tense Research*. Bangkok: Samlada.
- Soodkeeree, J. (2015). Sustainable Community Organization Development Model. *Journal of southern technology 8(2) July-December 2015, p. 9-16*.
- Thongdaeng, S. (2004) *The potential of the community in the development of Doi Phu Langka ecotourism Pha Chang Noi Subdistrict, Pong District, Phayao Province*. Bangkok: National Institute of Development Administration.
- Thongphakdee, N. (2012). *Philosophy of Sufficiency Economy: Background and Meaning*. Bangkok: S. Charoen Printing.

Tuongnark, N. and Mekmuangthong, C. (2007). Research and development of a case study of farmers living according to the sufficiency economy philosophy: a case study in Maha Sarakham Province. *NIDA Development Journal* 47(1), p.181-193.